

Інформаційна довідка
щодо проекту Закону України «Про внесення зміни
до статті 14 Закону України «Про безоплатну правничу допомогу»
щодо розширення переліку осіб, які мають право
на безоплатну вторинну правничу допомогу»
*(реєстр. № 14098 від 03.10.2025)**

***Анотація.** Інформаційна довідка містить результати аналізу проекту Закону України «Про внесення зміни до статті 14 Закону України «Про безоплатну правничу допомогу» щодо розширення переліку осіб, які мають право на безоплатну вторинну правничу допомогу».*

***Ключові слова:** безоплатна правнича допомога; безоплатна вторинна правнича допомога; особи з числа дітей-сиріт; особи з числа дітей, позбавлених батьківського піклування.*

Вступ

Відповідно до частини першої статті 59 Конституції України кожен має право на професійну правничу допомогу. У випадках, передбачених законом, ця допомога надається безоплатно. Кожен є вільним у виборі захисника своїх прав.

На реалізацію зазначених конституційних положень було прийнято Закон України «Про безоплатну правничу допомогу» від 2 червня 2011 року № 3460-VI (далі – Закон № 3460-VI), який регулює правовідносини у сфері надання безоплатної правничої допомоги відповідним суб'єктам (стаття 2).

Однією із правомочностей права на безоплатну правничу допомогу є гарантована Конституцією України можливість певної категорії осіб отримати безоплатну вторинну правничу допомогу у випадках, передбачених Законом № 3460-VI (стаття 3). Такий вид безоплатної правничої допомоги є державною гарантією, що полягає у створенні рівних можливостей для доступу осіб до правосуддя та включає такі види правничих послуг: 1) захист; 2) здійснення представництва інтересів осіб, що мають право на безоплатну вторинну правничу допомогу, в судах, інших державних органах, органах місцевого самоврядування, перед іншими особами; 3) складення документів процесуального характеру (стаття 13 Закону № 3460-VI).

Одним із суб'єктів права на безоплатну вторинну правничу допомогу є діти (пункт 2 частини першої статті 14 Закону № 3460-VI). Відповідно до Конвенції про права дитини від 20 листопада 1989 року дитиною є кожна людська істота до досягнення 18-річного віку. Такі ж вікові характеристики у контексті визначення дітей містяться, зокрема, й у статті 6 Сімейного кодексу України, статті 1 Закону України «Про охорону дитинства».

Водночас Законом України «Про забезпечення організаційно-правових умов соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування», який визначає правові, організаційні, соціальні засади та гарантії державної підтримки дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, а також осіб із їх числа, і є складовою частиною законодавства про

охорону дитинства, встановлено, що особами із числа дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, є особи віком від 18 до 23 років, у яких у віці до 18 років померли або загинули батьки, та особи, які були віднесені до дітей, позбавлених батьківського піклування.

На нашу думку, посилення гарантій державної підтримки таких категорій осіб, як діти-сироти та діти, позбавлені батьківського піклування, після досягнення ними 18-річного віку і до 23-річного віку, є слушним.

Основна частина

Як зазначено в пояснювальній записці до законопроекту «Про внесення зміни до статті 14 Закону України «Про безоплатну правничу допомогу» щодо розширення переліку осіб, які мають право на безоплатну вторинну правничу допомогу» (реєстр. № 14098 від 03.10.2025) (далі – законопроект), його метою є забезпечення права осіб із числа дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, на безоплатну вторинну правничу допомогу. Передбачається надати таким особам право на безоплатне отримання всіх видів правничих послуг вторинної правничої допомоги.

Законопроект розроблено в контексті заходів із реалізації Стратегії забезпечення права кожної дитини в Україні на зростання в сімейному оточенні на 2024–2028 роки, ухваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 26 листопада 2024 року № 1201-р.

Підтримуючи загалом позицію щодо актуальності й важливості прийняття законопроекту, водночас вважаємо за доцільне висловити окремі міркування.

Відповідно до частини третьої статті 18 Закону № 3460-VI звернення про надання безоплатної вторинної правничої допомоги, що стосуються дітей, подаються їх законними представниками, патронатними вихователями, а щодо питань, звернення з якими до суду дозволяється з 14 років, – особисто дітьми, які досягли 14 років, або їх законними представниками, патронатними вихователями за місцем фактичного проживання дитини або її законних представників, патронатних вихователів незалежно від реєстрації місця проживання чи місця перебування особи.

Статтею 31 Закону України «Про забезпечення організаційно-правових умов соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування» визначено, що батьки-вихователі є особами, які замінюють батьків, законними представниками своїх вихованців і захищають їхні права та інтереси в органах державної влади, у тому числі судових, як опікуни або піклувальники без спеціальних на те повноважень. Батьки-вихователі зобов'язані, зокрема, захищати права та інтереси дітей, бути їхніми представниками в установах і організаціях. Батьки-вихователі виконують свої обов'язки стосовно дітей до досягнення дітьми вісімнадцяти років, а стосовно осіб з числа дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, які навчаються в закладі загальної середньої, професійної, фахової передвищої, вищої освіти, – до закінчення такими особами навчання у такому закладі навіть

у разі їх окремого проживання. При цьому батьки-вихователі виконують свої обов'язки стосовно осіб з числа дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, яким встановлено інвалідність і які продовжують проживати та виховуватися у дитячому будинку сімейного типу, до досягнення такими особами 23-річного віку незалежно від того, чи навчаються вони в закладі загальної середньої, професійної, фахової передвищої, вищої освіти.

Отже, враховуючи зазначені вище норми частини третьої статті 18 Закону № 3460-VI, статті 31 Закону України «Про забезпечення організаційно-правових умов соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування», слушним вбачається включити до законопроекту положення, згідно з якими в частині третій статті 18 Закону № 3460-VI визначити механізм подання звернень про надання безоплатної вторинної правничої допомоги, що стосуються осіб з числа дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, передбачивши у цьому механізмі відповідну участь батьків-вихователів. У зв'язку з цим відповідно потребуватиме зміни й назва законопроекту. Таке уточнення, на нашу думку, сприяло б підвищенню рівня забезпечення права осіб з числа дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, на безоплатну вторинну правничу допомогу.

Висновок

Підсумовуючи викладене, зазначимо, що, на нашу думку, прийняття проекту Закону України «Про внесення зміни до статті 14 Закону України «Про безоплатну правничу допомогу» щодо розширення переліку осіб, які мають право на безоплатну вторинну правничу допомогу» (реєстр. № 14098 від 03.10.2025) є доцільним. Водночас висловлені вище пропозиції, на нашу думку, сприяли би покращенню змісту законопроекту.

*Дослідницька служба
Верховної Ради України*

** Цей документ підготовлений Дослідницькою службою Верховної Ради України як довідковий інформаційно-аналітичний матеріал. Інформація та позиції, викладені в документі, не є офіційною позицією Верховної Ради України, її органів або посадових осіб. Цей документ може бути цитований, відтворений та перекладений для некомерційних цілей за умови відповідного посилання на джерело.*